

הצעות חוק

ה מ מ ש ל ה

11 בנובמבר 2013

808

ח' בכסלו התשע"ד

עמוד

- 44 הצעת חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 16) (עדות קרובים), התשע"ד-2013
- 46 הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 73) (סמכות רשם בכיר), התשע"ד-2013

הצעת חוק להיקון פקודת הראיות (מס' 16) (עדות קרובים), התשע"ד-2013

תיקון סעיף 5
1. בסעיף 5 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971¹ (להלן – הפקודה) –
(1) האמור בו יסומן "א" ואחריו יבוא:

"(ב) הסייגים שבסעיפים 3 ו-4 לא יחולו על עדות של אדם שהתלונן נגד בן זוגו, ילדו או הורהו, לפי העניין, במשפט פלילי בעניין אותה תלונה, וזאת בין אם הוא הראשון שהגיש תלונה באותו עניין ובין אם הוגשה כבר תלונה באותו עניין בידי אדם אחר.

(ג) לעניין סעיפים קטנים (א) ו-(ב), אחת היא אם העד הוא נפגע העבירה או אדם אחר";

(2) פסקה (4) – תימחק.

ד ב ר י ה ס ב ר

ועל כן פוחתת ההצדקה למנוע את עדותו בשם שלמות אותו תא משפחתי.

מוצע להבהיר כי גם במקרה שבו אדם אחר הגיש תלונה, ורק לאחר מכן פנה בן הזוג, ההורה או הילד, לפי העניין, ביוזמתו למשטרה והתלונן אף הוא באותו עניין, יחול החריג לכלל אי-הכשרות להעיד, ובן הזוג, ההורה או הילד כאמור, יהיה כשר להעיד.

כמו כן, וכדי להסיר ספק, מוצע להבהיר כי החריגים לכלל אי-הכשרות המנויים בסעיף יחולו בין אם העד הוא נפגע העבירה ובין אם הוא אדם אחר. כך למשל, ילד שהתלונן על עבירת זיוף או מרמה של אביו כלפי אמו, יהיה כשר להעיד לחובת האב, אף שהוא לא נפגע העבירה.

לפסקה (2)

סעיף 4(5) לפקודה קובע כי הסייגים שבסעיפים 3 ו-4 לפקודה לא יחולו במשפט פלילי בשל "ניסיון לעבור אחת העבירות המפורטות בסעיף זה". הוראה זו נקבעה בעבר, שנים רבות לפני חקיקתו של חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד-1994 (פורסם בס"ח התשנ"ה, עמ' 348). שבו נקבע בסעיף 34 ד לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן – חוק העונשין), כי "מלבד אם נאמר בחיקוק או משתמע ממנו אחרת, כל דין החל על הביצוע העיקרי של העבירה המושלמת חל גם על ניסיון, שידול, ניסיון לשידול או סיוע, לאותה עבירה". נראה כי אין הצדקה להבחנה בעניין החריגים לכלל הפוסל עדות קרובים, בין ניסיון לבין שידול, ניסיון לשידול או סיוע לאותה עבירה. על כן מוצע לבטל את פסקה (4) הקובעת הוראה מיוחדת לעניין ניסיון, ויחול סעיף 34 ד לחוק העונשין, כך שהסייגים לכלל הכשרות הקובעים בסעיף 5 לפקודה יחולו על ניסיון, כמו גם על שידול, ניסיון לשידול וסיוע.

סעיף 1 לפסקה (1)

פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"ה-1971 (להלן – הפקודה), קובעת כיום, כי בעבירות שאינן מהוות חריג לכלל אי-הכשרות, אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו ואין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו (להלן – עדות קרובים). אף אם הם מעוניינים בכך ואף אם הם שיזמו את התלונה. כך למשל, במקרה שבו ילד מבצע עבירות כלכליות כלפי הורהו הקשיש, וההורה פונה בתלונה למשטרה ומעוניין להעיד נגד ילדו במשפט, הוא לא יהיה כשר להעיד כאמור.

בהצעת חוק זו מוצע לקבוע חריג נוסף לכלל אי-הכשרות להעיד, שיצמצם את המניעה החלה על עדות קרובים, ולפיו כאשר אדם מתלונן נגד בן זוגו, הורהו או ילדו (להלן – קרוב), לא יחול הכלל של אי-הכשרות והמתלונן יהיה כשר וחיוב להעיד לחובת קרובו כאמור, בעניין אותה תלונה. מוצע לקבוע כי הגשת התלונה תהיה המכריעה לעניין הכשרות להעיד, וכי לא יתאפשר למתלונן לסרב להעיד בהמשך ההליך, שכן הוא הניע מיוזמתו את המערכת לנהל הליך פלילי נגד קרובו. כך יימנע מצב שבו מוגש כתב אישום בהסתמך על תלונתו של אדם, ולאחר מכן הוא יחליט שלא להעיד במשפט, יקודם גילוי האמת ואף תושג ודאות, הנחוצה לתביעה. יתר על כן, בחירה במודל המעניק זכות בחירה אם להעיד לחובת קרוב או לא, עלולה לעורר חשש מפני הפעלת לחצים מצד אותו קרוב כלפי המתלונן לחזור בו ולבחור שלא להעיד לחובתו.

נראה כי אף שהתכלית של כלל אי-הכשרות להעיד היא להגן על התא המשפחתי וכן למנוע מאדם לעמוד במצב שבו הוא נאלץ לפגוע בקרובו, אין זה מוצדק למנוע באופן גורף את האפשרות למצות את ההליכים נגד מי שקרובו חטא נגדו. יתר על כן, משבחר אדם להתלונן נגד קרובו, הוא גילה את דעתו כי התא המשפחתי התערער,

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 18, עמ' 421; התשע"ב, עמ' 511.

”הגדרות” 8. בסיומן זה –

”בן זוג” – לרבות הידוע בציבור כבן זוגו, ולמעט הפרוד מבן

זוג;

”ילד” – לרבות מאומץ;

”הורה” – לרבות מאמץ.”

ד ב ר י ה ס ב ר

”ידועים בציבור” בהקשרים רבים אחרים, מוצע להכיר בו אף בהקשר של עדות קרובים.

אשר לבני זוג פרודים, כאמור, הטעם העיקרי לכלל הפסלות, המונע מקרוב להעיד לחובת קרובו, הוא הימנעות מכפייה על אנשים בקשר טבעי קרוב לפגוע בקרוביהם. אם פסק הקשר בין בני הזוג, והם אינם מצויים בקשר משפחתי קרוב בעת מתן העדות, כי אז לא מתקיים הטעם לכלל הפסילה, ויש לראות בקרוב עד ככל העדים.

על כן מוצע לקבוע כי בן זוג הוא ”לרבות הידוע בציבור כבן זוג, ולמעט הפרוד מבן הזוג”.

סעיף 2 הפקודה אינה מגדירה מיהו ”בן זוג” לעניין סייג אי-הכשרות הקבוע בסעיף 3 לפקודה. בתי המשפט פירשו את המונח ”בן זוג” ככולל בני זוג נשואים בלבד, בין אם הם חיים בצוותא ובין אם בנפרד, ולא הכיר בבני זוג שאינם נשואים (ראו למשל ת”פ (י”ם) 4/84 מדינת ישראל נ’ בלוט, פ”מ התשמ”ה (1) 324). ואולם נראה שאין הצדקה לייחד את הכלל הפוסל עדות של בני זוג לבני זוג נשואים דווקא, שכן התכלית של הימנעות מלכפות על אדם לפגוע באדם הקרוב לו, מתקיימת אף אם בני הזוג אינם נשואים. על כן, כפי שהמחוקק הכיר במוסד של

הצעת חוק בתי המשפט (תיקון מס' 73) (סמכות רשם בכיר), התשע"ד-2013

תיקון סעיף 85א 1. בחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984¹, בסעיף 85א(א), במקום "אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים" יבוא "אינו עולה על 75,000 שקלים חדשים".

ד ב ר י ה ס ב ר

לאור העובדה שרוב התביעות המוגשות לבית המשפט שסכומן אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים נידונות בהליך של סדר דין מהיר, הרי שרשמים בכירים, הדנים בתיקים אלה, רכשו במהלך השנים ידע ומומחיות בהליך מסוג זה, לרבות בניהול ההליך.

לפיכך מוצע לתקן את חוק בתי המשפט ולהגדיל את סכום התובענות האזרחיות אשר רשמים בכירים מוסמכים לדון בהן, מסכום של 50,000 שקלים חדשים לסכום של 75,000 שקלים חדשים.

תיקון זה יחסוך זמן שיפוטי יקר, ואף עשוי להיטיב עם ציבור המתדיינים וזאת לאור העובדה שזמן ההמתנה לדיון לפני שופט ארוך מזמן ההמתנה לדיון לפני רשם בכיר.

סעיף 1 סעיף 85א לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן – חוק בתי המשפט), מסמיך רשמים בכירים לדון ולהחליט בתובענות אזרחיות שסכומן אינו עולה על 50,000 שקלים חדשים.

סכומן של התובענות שניתן להגיש בהליך של סדר דין מהיר תוקן לאחרונה כך שהוא עומד היום על 75,000 שקלים חדשים במקום 50,000 שקלים חדשים (ר' סעיף 214ב לתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984).

מבדיקה סטטיסטית שנערכה בהנהלת בתי המשפט עלה כי יש כ-3,200 תובענות אשר הסכום הנתבע במסגרתן הוא בטווח שבין 50,001 שקלים חדשים ועד 75,000 שקלים חדשים.

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 198; התשע"ב, עמ' 744.